

УДК 811.161.2'38

Баран Г. В.

**"О БОЖЕ, БЕЗ МЕЖ МИЛОСЕРДЯ ТВОЄ!".
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВИ ВІРШОВАНОЇ МОЛИТВИ
ОЛЕКСАНДРА ОЛЕСЯ**

У статті проаналізовано мову віршів Олександра Олеся, які мають форму молитви. Поет використовує названу форму до 19 віршів. У своїх молитвах Олександр Олесь просить Бога про долю свого народу, України та висловлює "приватні" прохання. Для цього поет послуговується найрізноманітнішими мовними засобами. Олександр Олесь використовує у своїх поезіях-молитвах елементи релігійного та художнього стилів, витворюючи й удосконалюючи таким чином художній стиль української мови, збагачуючи його засобами релігійного стилю. Поєднавши засоби художнього та конфесійного стилів, створивши широку палітру мовленнєвих відтінків у зразках цього стилю, Олександр Олесь засвідчив можливість української молитви витворювати взірці урочисто-художнього мовлення.

Ключові слова: релігійний стиль, художній стиль, релігійна лексика, бібліїзм.

Сучасні українські лінгвісти нерідко звертаються до проблем, пов'язаних із мовою літературних творів різних жанрів. Одним із таких жанрів є молитва – маловивчена ділянка у вітчизняній науці. Про молитву чимало писали теологи, але про літературну молитву, її роль в українській культурі, а особливо – про мову української християнської віршованої молитви досліджень украї мало. Наша стаття є спробою дослідити мову віршованої молитви видатного українського поета Олександра Олеся. Мова віршованої молитви увібрала в себе чимало рис релігійного стилю, вивчення якого є дуже актуальним на сучасному етапі розвитку мовознавчої науки. В останні десятиліття українські мовознавці активно вивчають релігійний стиль української мови, його особливості, характерні риси тощо.

У сьогоденні наукових публікаціях багато написано про роль і місце Олександра Олеся та його творів у історії української та світової художньої молитвотворчості. Відомі літературознавці розглядають молитвотворчість Олександра Олеся через призми сучасних реалій. Проте, нас цікавить не літературознавчий аспект цього питання, а мовне багатство Олесевої молитви. В українському мовознавстві небагато вчених, які опрацьовують тему релігійного стилю. А оскільки ми говоримо сьогодні про молитву як мовне явище, то розглядати її не через призму релігійного стилю неможливо. Над проблемою релігійного стилю вже багато років працює В. В. Німчук [10]. На сторінках наукової періодики часто можна прочитати статті-дослідження цього стилю, авторами яких є С. Деравчук [4], Н. Дзюбишина-Мельник [5]. Та все ж конкретно про мову молитов Олександра Олеся майже ніде нічого не написано, тому вважаємо, що новизна нашої роботи буде незаперечною.

Незважаючи на те, що за роки Незалежності змінилися підходи до проблем релігійності українських письменників, у наукових дослідженнях з лінгвістики ця тема чомусь не досліджена, українська духовна поезія донині лежить осібно, не вивчається. Якщо літературознавці хоч побіжно згадують про релігійність українських письменників, то мовознавчі дослідження цю тему обминають.

У творчості Олександра Олеся жанр молитви представлений у розвиненому стані. Адаптація жанрових ознак сакрального зразка для нього надзвичайно характерна. В Олександра Олеся маємо кілька зразків "чистої" молитви: "Моє благання", "В сльозах твої небесні очі", "Боже, що ранок і день посилаєш", "Молюсь... Лише молюсь, благаю", "Скільки б я плакав", "Покинь їх, покинь їх! Нехай фарисеї", "В час смеркання, в час вмирання", "Вчорашні спільники на нас здіймають зброю", "Радійте, співайте пісні голосні", "Ти ж бачиш Сам небесними очами", "Ранок. Сонце. Ліс і сонце", "Гуманність", "Як любо надвечір! Темнішають гори", "Ніколи ранок не настане", "Сидить в тюрмі і прагнуть волі" та фрагмент у в поезії "Чи тут лишиться біля хати" як вставна молитва "Мана, химера! Вже гармати" та в поезії "Вони під прапором ідуть" як вставна молитва "Душа співала молитви". Особливо слід відзначити поезії, написані у формі молитви, які виходять за рамки як релігійного, так і урочисто-художнього стилів. Це – молитва-пародія "Летіли хмароньки ясні" та молитва-епіграма "Поезій вам? Хи-хи-хи!". Усього у творчому доробку поета 19 віршів, написаних у формі молитви. У своїх молитвах Олександр Олесь просить Бога про долю свого народу, України та висловлює "приватні" прохання. Для цього поет послуговується найрізноманітнішими мовними засобами.

Дослідивши лексику молитов Олександра Олеся, можна зауважити, що словникові засоби, які використовує автор, дуже різноманітні, дібрані відповідно до стилістики заданого жанру. Іноді автор уживає рідковживані слова, іноді – творить okazionalizmi. Олександр Олесь зовсім не послуговується у

віршах-молитвах діалектизмами та не вживає лексики, не характерної для канонічної церковної молитви (окрім молитви-епіграми, яка виходить за межі урочисто-художнього мовлення).

Часто Олександр Олесь використовує у своїх поезіях-молитвах слова – назви церковної атрибутики (*душу; янгол; молитву; уклони набожні; Господь; в святих руках своїх; у рай небесний не відніс; в небесах; молюсь... Лише молюсь, благаю, Шукаю Бога в небесах; милосердя; хрести, хоругов'ю, воскреслі (надії); милосердя; храм величний; некло; молитви; раювання; хрест; дяку до Бога; в душі*), надаючи художній молитві релігійного звучання. Використання слів і висловів із церковної сфери є традиційним для релігійної та літературної української молитви. Олександр Олесь наслідує в цьому як письменників давньої української літератури, так і представників нової й новітньої української поезії.

Загалом слід зазначити, що поезія Олександра Олеся продовжила традицію активного поетичного молитвотворення, розпочату в XIX столітті Тарасом Шевченком і продовжену його послідовниками. Щодо молитвотворення, то Олександра Олеся можна сміливо назвати послідовником Т. Шевченка у формі вірша, доборі лексичних, фразеологічних та синтаксичних засобів.

Та все ж Олександр Олесь іноді порушує традиції українського поетичного молитвотворення. До таких "порушень" можна причислити рідкісне вживання запозичень (особливо з мов, якими від початків послуговується церква) (*янгол* (гр.); *фарисей* (давньоєвр.), *океани* (гр.), *химера* (гр.), *діаманти* (франц., нім. з гр.)), невелику кількість ужитих автором церковнослов'янізмів (*златний; жемчуг; в небесах; благаю; в небесах; жертв; в небесах, хоругов'ю, храм*), а також порівняно нечасте вживання біблійних фразеологізмів та цитат (*некло встане* (Мт. 16:18); *плуги викидайте, Куйте вселюдно мечі* (Іс. 2:4); *Ідуть з мечем на нас брати; на нас ідуть з мечами* (Бут. 4:8; Мт. 24:7; 13:8, 12; Лк. 21:10); *Пречиста Діво; Божя Мати* (Мт. 1:16; Лк. 1:27); *Боже, що ранок і день посилаєш* (Бут. 1:5, 8, 13, 19, 23, 31); *рай* (Бут. 2:8); *Склади скривавлені мечі* (Ін. 18:11); *на Голгофі розп'ясти* (Мт. 27:33; Мк. 15:22; Лк. 23:33; Ін. 19:17); *кров моя* (Мт. 26:20 – 29; Мк. 14:17 – 25; Лк. 22:14 – 38; Ін. 13 – 17); *Я лишуся на хресті* (Мт. 27:35; Мк. 15:25; Лк. 23:33; Ін. 19:20)). Зазначимо, що ці біблізми та вислови в прямому значенні автор трансформує, видозмінює задля надання текстові молитви відповідного стилістичного забарвлення: піднесеності, урочистості, сатиричності тощо. Релігійно й літературно традиційними залишаються в Олександра Олеся звертання до Бога та Божої Матері. Звертання *Боже* поет уживає 10 разів, *о Боже* – 8 разів, *Боже мій* – 1 раз, *о Боже мій милий* – 1 раз, *Ісусе* – 3 рази, *Пречиста Діво* – 1 раз, *Матінко Божя* – 2 рази, *Матінко Правди* – 2 рази, *о Божя Мати* – 1 раз. Як бачимо, Олександр Олесь послуговується традиційними для української канонічної й віршованої молитви звертаннями до Бога та Божої Матері, наближаючи тексти своїх віршів-молитов до церковної молитви. До оригінальних звертань до Бога можна віднести такі: *Боже, що ранок і день посилаєш; Небесний Пане; о Боже чулий!*, серед яких звертання *Небесний Пане* все ж було вже вживане до Олександра Олеся, а звертання *Боже, що ранок і день посилаєш* є трансформованим біблійним фразеологізмом. Отже, у звертаннях до Бога та Богородиці Олександр Олесь використовує традиційні форми, притаманні для української релігійної та літературної молитов.

Однією із найприкметніших ознак релігійного стилю в молитві є вживання спонукальних речень як основних синтаксичних одиниць у поезії цього жанру. Олександр Олесь не відступає від виробленої традиції й уживає у своїх поезіях-молитвах цілий ряд спонукальних речень та речень бажальної модальності, що й дозволяє (на рівні ще з рядом ознак) зарахувати ці поезії до жанру молитви. Наводимо приклади цих речень: *О Боже мій милий! Пошли мені розум! Пошли мені серце, пошли мені душу, Щоб добре любила і коїть не вміла Ніякого зла!* ("Моє благання"); *Прийми мою молитву чисту, Уклони набожні мої. Нехай Господь на промінь златний Накине жемчуг сліз твоїх І серце, змучене землею, Приспить в святих руках своїх. Прости мене, Пречиста Діво, За кожен краплю чистих сліз, Що я тебе з землі брудної У рай небесний не відніс* ("В сльозах твоїх небесні очі"); *Боже, що ранок і день посилаєш, Тишу і мир нам пошли. Ти, що орла в небесах окриляєш, Наші думки окрили* ("Боже, що ранок і день посилаєш"); *О Боже, змиє з землі своєї, Як мак, червону людську кров, Хай зацвітуть в серцях лілей, Братерство воля і любов!; О Боже, зглянься на наші рани, Склади скривавлені мечі! І те, що ми ціною крові, Ціною жертв купили ми, Із милосердя, із любові У вбогих нас не одніми* ("Молюсь... Лише молюсь, благаю"); *Матінко Божя, Матінко Правди, Нас захисти!; Тільки почув мене Ти; Матінко Божя, Матінко Правди, О, захисти!* ("Скільки б я плакав"); *Покинь їх, покинь їх!; Ісусе, Ісусе, на горах лілей, – Лілей захисти!; Ісусе! Ісусе! вмирають лілей... О, змилуйсь над ними хоч Ти; О, змилуйсь, Ісусе, як хочеш, як знаєш... Вже нікуди литись дитячим сльозам* ("Покинь їх, покинь їх! Нехай фарисей!"); *Зглянься, Боже, переможє душу гріх* ("В час смеркання, в час вмирання"); *О Боже, волю захисти* ("Вчорашні спілники на нас здійснюють зброю"); *О Божя Мати, Сиріт собою захисти!* ("Мана, химера! Вже гармати"); *О Боже, день благослови, Дай мир і тишу раювання!* ("Душа співала молитви"); *Боже, Боже, усміхнися... Стільки радості в житті! О, ходім, щоб ти угледів...* ("Ранок. Сонце. Ліс і сонце"); *Я чую смерть... О Боже чулий! Спини її, спини її!* ("Гуманність"); *Пошли ж ти їм, Боже, за працю, за муки, За сльози криваві, що тут же лились, Багаті жнива, щоб у виразках руки До тебе на нивах оцих піднялись; Пошли ж ти їм, Боже, багатії жнива За працю велику, за муки всі їх* ("Як любо надвечір! Темнішають гори"); *Мені ж ти зроду крил не дав, яви ж тепер хоч диво* ("Летіли хмароньки ясні"); *О, сміло йти на зустріч долі, О Боже, сили дай!* ("Сидить в тюрмі і прагнуть волі"); *О Боже, Боже, дай же сили Приспати жаль в душі дурній І вийти з чорної могили На світ широкий і ясний* ("Ніколи ранок не настане").

Ознаками художнього стилю в поезії-молитві завжди виступають художні прийоми, виражені різними мовними засобами. Наприклад, для епітетів, метафор і порівнянь слугують слова в переносному значенні (епітети: *небесні очі; мою молитву чисту; на промінь златний; серце, змучене землею; чистих сліз; з землі брудної; у рай небесний; скривавлені мечі; в синіх пустелях; братньою рукою; сліпою помстою і кров'ю; червона пара над землею; чола ясні; воскреслі надії свої; дні чорних негод; небесними очами; неба мріючі простори; красі величного світання; смерті лютій; горбату старість; небо прозоре; шовкова трава; проміння сріблясте; за сльози криваві; у мріях солодких своїх; розкішний май; з чорної могили; метафори: пошли мені душу, Щоб добре любила і коїть не вміла Ніякого зла!; Нехай Господь на промінь златний Накине жемчуг сліз твоїх І серце, змучене землею, Приспить в святих руках своїх. Прости мене, Пречиста Діво, За кожену краплю чистих сліз, Що я тебе з землі брудної У рай небесний не відніс; Ти, що орла в небесах окриляси, Наші думки окрили; Шукаю Бога в небесах; О Боже, змиє з землі своєї, Як мак, червону людську кров, Хай зацвітуть в серцях лілеї, Братерство воля і любов! Сховали шлях від нас тумани, Ми заблукали вночі... О Боже, зглянься на наші рани, Склади скривавлені мечі! І те, що ми ціною крові, Ціною жертв купили ми, Із милосердя, із любові У вбогих нас не одніми; На сірий камінь Каменем впав би, Сльзьми своїми Камінь пройняв би, – Тільки почуй мене Ти; А Голод їх косить під звуки трембіти І в копи кладе; Лежать океани любові Твої І ласки – світи; Серце б'ється, пісня летиться, зраї мрії; Серце пити з уст твоїх... Зглянься, Боже, переможе душу гріх; Вчорашні спільники на нас здійсмають зброю, Ідуть з мечем на нас брати, Готові братньою рукою Нас на Голгофі розп'ясти; Сліпою помстою і кров'ю Їх груди дихають в огні... Закрийте волю хоругов'ю, Не дайте впасти їй в борні... Північний привид вдалині. Червона пара над землею, Кричать над Волею круки; Невже від братньої руки Впадуть підкошені квітки?!; Тільки дайте Напитись сонця і краси; Ридайте і смійтесь в сльозах, солов'ї, Стривайте воскреслі надії свої. Минули навіки дні чорних негод – Живе Україна! і вільний народ; Чому ж, коли в наш храм величний Ввалився ворог наш одвічний, Чому мовчши?; За правду нашу пекло встане!!; Вже гармати Гримлять громами вдалині; Душа співала молитви Красі величного світання; Діаманти сліз чи рос; Бачиш – мак цвіте на хмарах; Не дамсь я в руки смерті лютій! Я розірву її в шматки; Темнішають гори, Стихать починає усе навкруги, Безкрає вже небо палає прозоре, Замовкли, заснули гаї і луки; Стоять непорушно рядами тополі, Не шепче розмову шовкова трава; Пишається в квітах безкрая земля, Проміння сріблясте скрізь-скрізь розлилося; Летіли хмароньки ясні, Всміхалися в блакиті; Сидить в тюрмі, коли весь край Збиває сталь [тюрми] неволі?; Ніколи дні не розцвітуть; О Боже, Боже, дай же сили Приспати жаль в душі дурній І вийти з чорної могили На світ широкий і ясний; порівняння: І ти сама, як янгол на землі; О Боже, змиє з землі своєї, Як мак, червону людську кров; Тіла рубайте, як ліси, І Волю розірвіть, як пси; Живе Україна! і вільний народ, Як з попелу Фенікс ожив і злетів І зорями зміряв простори стени; Як грім [страшній], ревуть гармати). Ознаками художнього стилю в віршах-молитвах Олександра Олеся виступають також засоби художнього синтаксису: **риторичні оклики**: *О Боже мій милий! Пошли мені розум! Пошли мені серце, пошли мені душу, Щоб добре любила і коїть не вміла Ніякого зла!* ("Моє благання"); *Хай зацвітуть в серцях лілеї, Братерство воля і любов!*; *О Боже, зглянься на наші рани, Склади скривавлені мечі!*; *Молюсь!* ("Молюсь... Лише молюсь, благаю"); *Матінко Божа, Матінко Правди Нас захисти!*; *Матінко Божа, Матінко Правди, О, захисти!* ("Скільки б я плакав"); *Покинь їх, покинь їх!*; *Ісусе, Ісусе, на горах лілеї, – Лілей захисти!*; *Ісусе! Ісусе!* ("Покинь їх, покинь їх! Нехай фарисеї!"); *В час смеркання, в час вмирання Знов кохання, Боже мій!* ("В час смеркання, в час вмирання"); *О, схаменіться!* ("Вчорашні спільники на нас здійсмають зброю"); *О Боже, без меж милосердя твоє!* ("Радійте, співайте пісні голосні"); *Як Ти осліп, Небесний Пане, За правду нашу пекло встане!! Віки ж мовчши!..* ("Ти ж бачиш Сам небесними очами"); *Мана, химера!*; *О Божа Мати, Сиріт собою захисти!* ("Мана, химера! Вже гармати"); *О Боже, день благослови, Дай мир і тишу раювання!* ("Душа співала молитви"); *Боже, Боже, усміхнися... Стільки радості в житті!* ("Ранок. Сонце. Ліс і сонце"); *О Боже чулий! Спини її, спини її! Я хочу жити, жити, жити: Не можу я в землі лежать!.. Не дамсь я в руки смерті лютій! Я розірву її в шматки, Я не віддам їй, хижій, серце, Що прагне так безкрає жити!..* ("Гуманність"); *Як люблю надвечір!* ("Як люблю надвечір! Темнішають гори"); *О, сміло йти на зустріч долі, О Боже, сили дай!* ("Сидить в тюрмі і прагнуть волі"); **риторичні запитання**: *Чи, може, Ти в синіх пустелях конаєш І сльози виплакуєш сам?..* ("Покинь їх, покинь їх! Нехай фарисеї!"); *Невже від братньої руки Впадуть підкошені квітки?!* ("Вчорашні спільники на нас здійсмають зброю"); *Ми не йдемо, – на нас ідуть з мечами, – Чому ж мовчши?! Ти, що створив степи і гори І неба мріючі простори, Чому мовчши?!; Чому ж мовчши?! Чому ж, коли в наш храм величний Ввалився ворог наш одвічний, Чому мовчши? Невже Ти хочеш знов страждання, Ганьби, неволі і знуцання?! Чому ж мовчши?..* (" Ти ж бачиш Сам небесними очами"); *Бери дитину... Де сховати?* ("Мана, химера! Вже гармати"); *Хто се плакав?!; Ти се плакав?* ("Ранок. Сонце. Ліс і сонце"); *Так як ще тут можна, щоб в дяку до Бога Не вирвались щирі із серця слова?!* ("Як люблю надвечір! Темнішають гори"); **асиндетон**: *О Боже мій милий! Пошли мені розум! Пошли мені серце, пошли мені душу* ("Моє благання"); *Прийми мою молитву чисту, Уклони набожені мої* ("В сльозах твої небесні очі"); *Молюсь... Лише молюсь, благаю, Шукаю Бога в небесах, На землю падаю в сльозах; О Боже, зглянься на наші рани, Склади скривавлені мечі! І те, що ми ціною крові, Ціною жертв купили ми, Із милосердя, із любові У вбогих нас не одніми* ("Молюсь... Лише молюсь, благаю"); *Матінко Божа, Матінко Правди Нас захисти! На сірий камінь Каменем впав би, Сльзьми своїми Камінь пройняв би**

("Скільки б я плавав"); *В час смеркання, в час вмирання Знов кохання, Боже мій! Серце б'ється, пісня летється, зграї мрій. Знову жити, світ любити, Серце пити з уст твоїх* ("В час смеркання, в час вмирання"); *Вчорашні спільники на нас здійснюють зброю, Ідуть з мечем на нас брати, Готові братньою рукою Нас на Голгофі розп'ясти; Червона пара над землею, Кричать над Волею круки* ("Вчорашні спільники на нас здійснюють зброю"); *Радійте, співайте пісні голосні, Квітками завітчуйте чола ясні. Родайте і смійтесь в сльозах, солов'ї, Стривайте воскреслі надії свої* ("Радійте, співайте пісні голосні"); *Ранок. Сонце. Ліс і сонце. Діаманти сліз чи рос; Усміхнися: Чуєш – пісня солов'я... Бачиш – мак цвіте на хмарах* ("Ранок. Сонце. Ліс і сонце"); *Темнішають гори, Стихать починає усе навкруги, Безкрає вже небо палає прозоре, Замоккли, заснули гаї і луги; Стоять непорушно рядами тополі, Не шепче розмову шовкова трава* ("Як люблю надвечір! Темнішають гори"); *Ніколи ранок не настане, Ніколи дні не розвітнуть, Не заживуть глибокі рани, Не заживуть, не заживуть* ("Ніколи ранок не настане"); **полісиндетон:** *Скільки б я плавав... Скільки благав би* ("Скільки б я плавав"); *Одна тільки пісня ще гучно лунає, І хвилями тихо далеко пливе, І краці в душі почуття викликає, Їй на добру працю їх вабе і зве; І тільки десь чути: в широкому полі То стихне сопілка, то знов заспіва* ("Як люблю надвечір! Темнішають гори"); *Хто це проскочив на коні, Хоч би угледіть через трати, Хоч би у жовніра спитати, Чий має стяг в борні* ("Сидіть в тюрмі і прагнуть волі").

Як бачимо, Олександр Олесь використовує у своїх поезіях-молитвах елементи релігійного та художнього стилів, витворюючи й удосконалюючи таким чином художній стиль української мови, збагачуючи його засобами релігійного стилю. Поєднавши засоби художнього та конфесійного стилів, створивши широку палітру мовленнєвих відтінків у зразках цього стилю, Олександр Олесь засвідчив можливість української молитви витворювати взірці урочисто-художнього стилю. Услід за поетами давньої та нової української літератури Олександр Олесь створює в українській літературі т. з. "високий" стиль.

Використана література

1. Антофійчук В. І. Євангельські образи в українській літературі ХХ століття: монографія / В. І. Антофійчук. – Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2001. – 335 с.
2. Антофійчук В. І. "Молитва, як сонце вічна..." Жанр молитви в українській літературі / В. І. Антофійчук // "Святі чуття, закладені в молитву..." : Антологія української молитви : у двох книгах / [упор. В. І. Антофійчук]. – Кн. 1. – Чернівці: Рута, 1996. – С. 3–9.
3. Бовсунівська Т. В. Молитва як літературний жанр: Роль Т. Шевченка в романтичному жанротворенні / Тетяна Бовсунівська // Дивослово. – 2003. – № 7. – С. 3–8.
4. Деравчук С. В. Функціонально-семантичний статус епітетів у конфесійному стилі / С. В. Деравчук // Дивослово. – Київ, 2003. – № 1. – С. 17–19.
5. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Сильово-стилістичні орієнтації сучасного конфесійного стилю / Н. Я. Дзюбишина-Мельник // Єдиними устами : Вісник Інституту богословської термінології. – Львів, 1998. – № 2. – С. 6–15.
6. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Ще один стиль української літературної мови / Н. Я. Дзюбишина-Мельник // Культура слова. – 1994. – Вип. 45. – С. 14–20.
7. Дигідь А. Вчення Святого Письма та святих отців про молитву / А. Дигідь // Голос Православ'я. – К., 2005. – № 01 (145). – С. 4.
8. Лепакін В. В. Молитва як словесна ікона : Іконічність молитви // Валерій Лепакін. Ікона та іконічність. – Львів, 2001. – 288 с.
9. Лук'ячук С. В. Епітет у конфесійному стилі сучасної української мови (функціонально-семантичний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Світлана Василівна Лук'ячук. – К., 2008. – 22 с.
10. Німчук В. В. Українська мова – священна мова / Василь Васильович Німчук // Людина і світ. – 1992. – № 11/12. – С. 28–32; 1993. – № 1. – С. 35–39; № 4/5. – С. 14–19; № 6/7. – С. 26–32; № 8/9. – С. 20–24; № 10/12. – С. 26–31.
11. Пахаренко В. І. Незбагнений апостол: нарис світобачення Шевченка / Василь Пахаренко. – Черкаси : Сіяч, 1994. – 296 с.
12. Петрович Л. До питання церковнослов'янізмів в українській богословській термінології / Лілія Петрович // Сучасна українська богословська термінологія : Від історичних традицій до нових концепцій : матеріали Всеукр. наук. конф. (Львів, 13 – 15 травня 1998 р.). – Львів : В-цтво Львівської Богословської Академії, 1998. – С. 97–107.
13. Розумний Я. Від символізму до екзистенціалізму: християнські елементи в українській поезії ХХ ст. / Я. Розумний // Науковий конгрес у 1000-ліття хрищення Руси-України. – Мюнхен, 1988 – 1989. – С. 497–499.
14. Сакральний стиль // Українська лінгвостилістика ХХ – початку ХІХ ст.: система понять і бібліографічні джерела / [за ред. д-ра філол. наук, проф. С. Я. Єрмоленко]. – К. : Грамота, 2007 – С. 305–330.
15. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психологнітивний та етнокультурний аспекти) : монографія / О. О. Селіванова. – Київ – Черкаси : Брама, 2004. – 276 с.
16. Сігалов П. Церковнослов'янізми в українській мові / П. Сігалов // Єдиними устами : Вісник Інституту богословської термінології та перекладів. – 2002. – № 5. – С. 33–55.
17. Скаб М. В. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери : монографія / Марія Скаб. – Чернівці : Рута, 2008. – 560 с.

18. Словник біблійного богослов'я / [під ред. Ксав'є Леон-Дюфура та Жана Люпласі, Августина Жоржа, П'єра Грело, Жана Гійє, Марка-Франсуа Лакана] / [перекл. з франц. видання] / [заг. ред. Софрона Мудрого]. – Рим, 1992 – Львів, 1996. – 936 с.
19. Ставицька Л. О. Естетика слова в українській поезії 20 – 30 рр. ХХ століття / Л. О. Ставицька. – К. : Правда Ярославичів, 2000. – 155 с.
20. Witkowski W. Uwagi o poezji religijnej ukraińców-unitów i o Bogohłasniku z roku 1790 // Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. – Lublin, 1982. – N 2/4.
21. Lehr-Splawinski T., Zwolinski P., Hrabek S / Dzieje języka ukraińskiego w zarysie. – Warszawa, 1956. – S. 50.
22. Rothe H. Verse und Lieder bei den Ostslaven 1650–1720. Incipitarius. I: Anonyme Texte. – Köln ; W., 1984.
23. Tomas Aquinas, Selected Writings, M. C. D'Arcy ed. Everyman's Library, London, 1964. – S. 192–193.

Використані джерела

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / [переклад проф. Івана Огієнка]. – Українське Біблійне товариство, 2004. – 1376 с.
2. "Молитва небо здіймає вгору" : Антологія української християнської віршованої молитви ХІХ – початку ХХІ століть / [упорядник Г. В. Баран]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 1056 с.
3. М-я Л-ва. Молитва // Библиотека для чтения. – Т. 13. – СПб., 1835.
4. Новий Завіт Господа нашого Ісуса Христа: З четвертого повного перекладу Біблії українською мовою / [переклад з давньогрецької о. Рафаїла Турконяка]. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2000 – 316 с.
5. Олесь Олександр. Твори в двох томах. Том 1 / Олександр Олесь. – К. : Дніпро, 1990. – 1078 с.

Baran H.

"O GOD, YOUR MERCY WITHOUT LIMITS!" LANGUAGE POETIC PRAYERS ALEXANDER OLES

Modern Ukrainian linguists often refer to problems associated with the language of literary works of different genres. One such genre is prayer – neglected area of domestic science. On prayer many theologians have written, but literary prayer, its role in Ukrainian culture, and especially – the poetic language Ukrainian Christian prayer studies are very few. Our paper is an attempt to explore the poetic language of prayer prominent Ukrainian poet Oleksandr Oles.

In the work of Alexander Oles genre prayer represented the developed state. The adaptation sample genre in sacred signs for Oles is extremely typical. A total of 19 creative works of the poet's poems, written in the form of prayer. In their prayers, Alexander Oles asks God about the fate of his people and Ukraine expresses "private" request. For this poet is served by a wide variety of linguistic means.

Examining vocabulary prayers Alexander Oles, we can note that the dictionary means used by the author, are very diverse, are tailored according to the style of a given genre. Sometimes the author uses the word rarely used, sometimes – creates occasional. Alexander Oles is not in verse, is served by prayers and does not use dialect vocabulary, not characteristic of the canonical church prayer (prayer-than epigrams, which goes beyond solemn artistic speech).

Alexander Oles often uses in his poems, prayers, words – the names of church attribute, giving the prayer religious art sound. Using words and expressions of church areas are traditional religious and literary Ukrainian prayer. Still, Alexander Oles sometimes gives poetic traditions of Ukrainian molytvovorennya. These "violations" can prychnylyty rare use of borrowing a small amount taken by the author church Slavonic, and relatively infrequent use biblical phraseology and expressions from the Bible. A religious and traditional literature is Alexander Oles reference to God and the Mother of God. One of the most notable signs of religious identity in prayer is the use of incentive clauses as basic syntactic units in the poetry of the genre. Alexander Oles produced does not deviate from tradition and uses them in her poems, prayers, a number of incentive clauses and sentences in wishing modality that allows (level since a number of features), these poems attributed to the genre of prayer.

Alexander Oles uses in his poems prayers and religious elements of artistic styles creating and improving so the artistic style of the Ukrainian language, enriching it means religious identity. Combining means of artistic and religious styles, creating a wide palette of colors speech samples in this style, Alexander Oles testified opportunity Ukrainian prayer create models solemnly and artistic speech.

Key words: religious style, artistis style, religious vocabulary.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2015